

foto Junkers

HET SLOT STOLBERG TE WERNIGERODE

Trotsch tronen de transen van het slot op den Schlossberg te Wernigerode.

Ver zien de oer-oude wachttorens uit over het vlakke land tot Brunswijk en Regensburg, de oude vijanden van het geslacht der graven Zu Stolberg und Wernigerode.

Anderzijds zien zij naar het gebergte, waar de Brocken met zijn wondere sagen van heksen en geesten, eenzaam zijn stompe kruin verheft.

Het slot op den berg trok mij om historische redenen.

Hoe de oude Deutsche ridders in vroegere eeuwen onder elkaar vochten om hun bezit, liet mij koud.

Maar. . . in het begin der 16e eeuw woonde daarboven op dat slot een jong meisje met lange blonde vlechten, Juliana van Stolberg-Wernigerode.

Zij had eenmaal uitgezien van de transen van dat slot op de omgeving zooals die nu nog altijd is, al is het slot zelf veel verbouwd.

Daarom ondernam ik den tocht naar boven.

De geheele Schlossberg is beboscht. Hier en daar zeer oude, dikke stammen. Zou Juliana deze gekend hebben? Een bron geeft helder water. Zou Juliana hier al uit gedronken hebben?

Ik wandel alleen en niemand kan mij antwoord geven. Boven gekomen, neem ik heel prozaisch een entrékaartje en een bediende geleidt mij rond met nog enkele andere bezoekers, Duitschers. Het slot is onbewoond.

De tegenwoordige graaf van Stolberg woont elders en de „erfprins" heeft een moderne villa in Wernigerode. Na de inflatie is het leven op het slot te duur geworden. Onze geleider heeft het druk met uitleggen aan de Deutsche bezoekers. Hier een oud kanon op de wallen, daar het uitzicht op Halberstadt met den ouden Dom . . .

Ik zoek en speur. Zou Juliana hier gewoon hebben? Neen, dit gedeelte is later gebouwd. Ik volg mijn geleider, die plotseling zegt: Ja, u stelt als Hollandsche natuurlijk belang in de geschiedenis. Straks wijs ik u het geschilderde portret van Juliana.

De kapel. . . Zou ze in deze kapel gehuwd zijn met graaf van Hanau, haar eersten gemaal? Neen, ook deze kapel is van later datum, maar de muren en de toren stammen nog uit dien ouden tijd. Hier de binnenhof, waar de kleurige ridderstoet zich bij haar bruiloft verzamelde, de hof waarop de kamers uitzien. . .

„Hoe schoon was de jonge Juliana in haar bruidskleed van purper fluweel en goud en hoe statig zat haar brui-gom te paard in zijn schitterende wapenrusting en zijn rijk met goud geborduurd mantel!

„En dan graaf Willem van Nassau en de graaf van Solms, de bruidsjonkers in hun weelderige kleedij en de stoet van jonge edelvrouwen, die de bruid bege-leidden." ¹⁾

Het was al pracht en praal, vroolijke lach en bonte scherts binnen de muren van het oude slot.

Wat al idealen en jonge meisjes-droomen hangen hier en hoe weinig heeft de jonge bruid kunnen denken, dat zij reeds zoo spoedig de weduwkap zou dragen en later zou trouwen met een der bruidsjonkers!

Hier in dit slot is het eerste zaad des Evangelies ge-zaaid in haar hart. Luther zelf is in Wernigerode in het Augustiner klooster Himmelsporte ²⁾ meermalen te gast geweest, en Juliana's vader, graaf Botho III, was de nieuwe leer zéér genegen.

In de groote feestzaal van het slot, waar de muren be-schilderd zijn met voorvallen uit de geschiedenis van het geslacht Stolberg, zie ik 'n levensgroote afbeelding van de familie van graaf Botho III, die met gemalin en kin-

¹⁾ Uit „Der Schlossgeist," Käthe Papke.

²⁾ Dit klooster is in den Boerenopstand verwoest.

deren zich laat voorlichten door een monnik over de leeringen van Luther. Het is een soort familieraad, waar overlegd wordt hoe te handelen. Naast den vader staat zijn oudste dochter Anna, de abdis van het nabije klooster te Quedlinburg, die veel voor de doorwerking der Reformatie gedaan heeft.

Van de dertien kinderen, waaronder zeven zonen, zijn slechts enkelen op de muurschildering, en ik zoek tevergeefs Juliana. Mijn geleider kan niet zeggen of zij er bij is. Misschien was zij nog te jong, misschien ook was zij reeds gehuwd en woonde te ver weg.

Het geslacht der graven van Stolberg is nauw bij de Reformatie betrokken geweest. Zoo woonde vader Botho met twee zoons den Rijksdag te Worms bij, waar Luther zijn beroemde woorden sprak: „Hier sta ik, ik kan niet anders. God helpe mij!” woorden, die als in graniet gegrift staan in de wereldgeschiedenis.

Juliana moet zeker over dien Rijksdag van haar vader of broeders gehoord hebben.

En Luthers vertaling van het Nieuwe Testament kwam dadelijk in het bezit der familie.

Haar drie jaar oudere broeder Heinrich, later de eenig overgeblevene der zeven broers, was Domheer van Keulen. De bisschop van Keulen trachtte met hem samen de aan zijn zorg toevertrouwde kerk te reformeeren, van misbruiken te zuiveren.

Met Heinrich zou het geslacht der Stolbergs uitgestorven zijn, indien deze niet, in het hart gegrepen door Gods Geest, openlijk tot de Reformatie overgegaan was

en den geestelijken stand vaarwel gezegd had. Uit zijn huwelijk met Elisabeth van Gleichen stamt het tegenwoordige gravengeslacht.

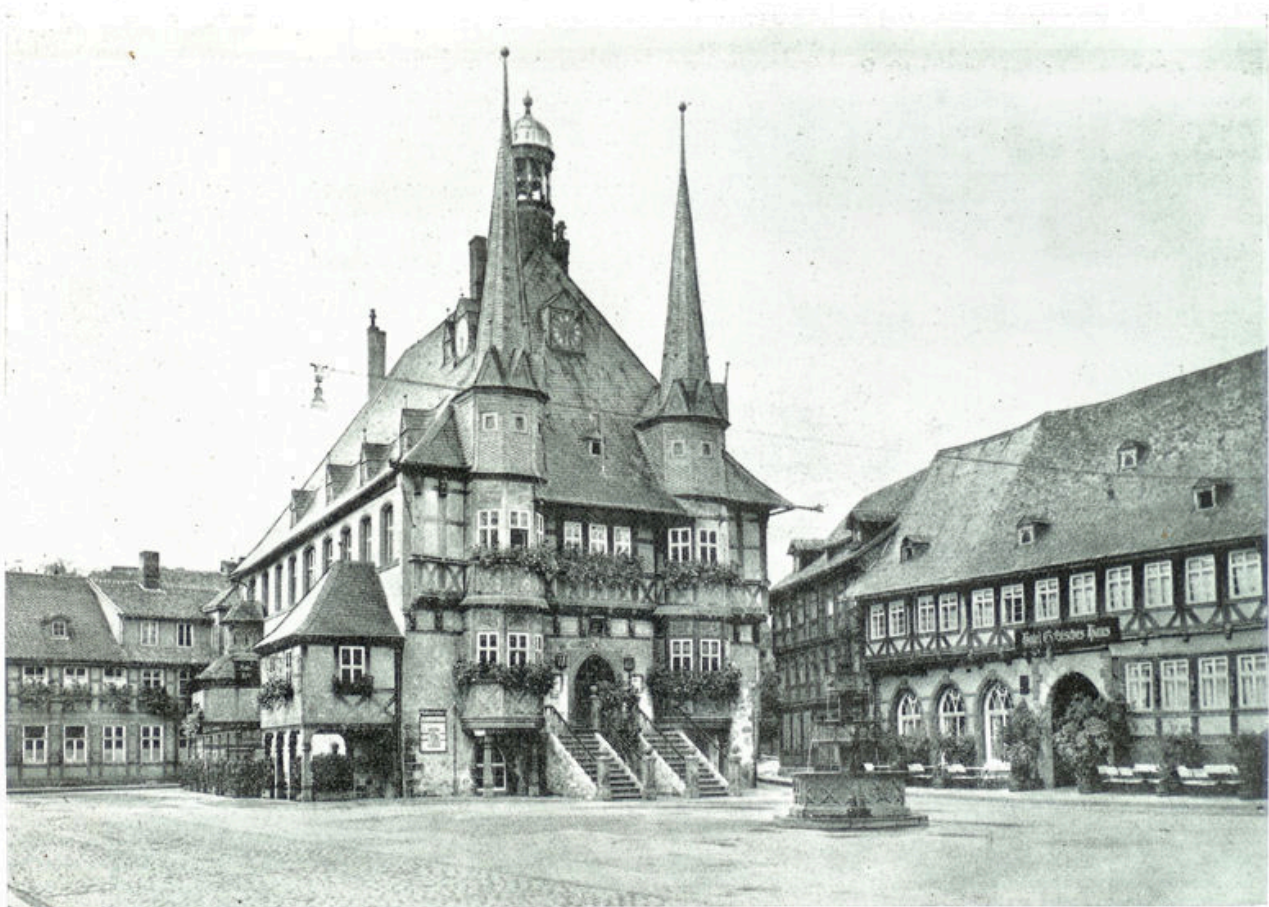
In dit slot te Wernigerode zijn de kiemen gelegd voor het groote aandeel, dat de graven en gravinnen van Stolberg-Wernigerode hebben gehad in het werk der Reformatie.

Van edele inborst waren zij. Daarvan getuigt de geschiedenis in menig opzicht.

En wij Hollanders weten dit in het bijzonder van onze Juliana van Stolberg. In haar tweede huwelijk met Willem van Nassau werd zij de stammoeder van ons vorstehuis. De zonen uit dit tweede huwelijk geboren, Willem, Jan, Lodewijk, Hendrik en Adolf, hebben goed en bloed geofferd in den vrijheidsoorlog der Nederlanden, die met de bevrijding van het juk van Spanje ook vrijheid van godsdienst bracht.

Juliana heeft met onversaagden moed en onwankelbaar geloof en vast Godsvertrouwen haar zonen gegeven voor de zaak des Heeren. Ja meer, ze zelfs aangevuurd als ze dreigden moedeloos te worden in den schier hopeloozen strijd. Deze groote vrouw is gegroeid uit het blonde kind, het bloeiende jonge meisje, dat opgroeide in het slot te Wernigerode, waar ik nu sta. Haar voeten hebben denzelfden berg betreden, haar oogen hebben uitgezien over hetzelfde landschap, door dezelfde gang in den zeven meter dikken muur is zij als jonge bruid uitgetrokken . . . meer dan vierhonderd jaar geleden.

Geslachten zijn gekomen en vergaan. Maar het woord

Stadthuis en Markt te Wernigerode.

des Heeren, dat eeuwig blijft, leeft Gode zij dank voort in Juliana's nageslacht.

De rondgang is afgelopen. 't Laatste hebben we stilgestaan bij het bekende geschilderde portret van Juliana, met de meerkat. Over het slot zelf, een klein paleis, met mooie kunstschaten, met de keizer-kamers, waar de keizer woonde als hij ter jacht kwam, met geschilderde portretten van Wilhelm I, Friedrich en Wilhelm II, met het museum vol kleederdrachten, en over de prachtige bibliotheek zou nog heel wat te vertellen zijn. Maar het was toch Juliana van Stolberg, die het middelpunt was onzer belangstelling.

Ik vroeg aan den bediende, of onze Koningin op het slot geweest was.

„Ja zeker. Zes jaar geleden, toen Koningin Wilhelmina en Prinses Juliana in Schierke in den Harz vertoefden, toen zijn zij ook hier geweest. De graaf van Stolberg heeft zelf de Koningin en de Prinses rondgeleid, maar ik volgde toch op een afstand,” zei hij lachend.

We staan voor 't laatst bij den ouden wachttore. Het dal beneden ligt reeds wazig gehuld in den avondschemer. Maar het slot baadt nog in het volle licht van de avondzon.

Dan gaat het door de gang in den zeven-meter-dikken muur weer bergafwaarts. Zoo ging door dezen zelfden weg Juliana van Stolberg eens de haar onbekende toekomst tegemoet.

Maar boven die onbekende toekomst stond voor haar — en immers ook voor ons — in gulden letters: Ziet, Ik ben met u al de dagen tot de voleinding der wereld.

J. H. KUYPER

Maartsche buien

Van alle maanden des jaars heeft Maart zeker wel het meest evidente weertype, dat de volksmond zeer plastisch heeft uitgedrukt in het laconieke rijmpje: „Maart roert zijn staart.”

Atmosferisch en klimatologisch is dat wispelturige roeren van den Maartschen staart een verschijnsel, dat te verklaren is uit de werking van een tweetal factoren, welke hoofdzakelijk het humeur van de maand Maart bepalen.

Maart is in weerkundig opzicht de maand der tegenstellingen. Langzaam maar zeker moet koning Winter het veld ruimen voor de naderende Lente, maar niet zonder tegenstand laat hij zich den scepter ontnemen, dien hij vanaf den 21en December gezwaaid heeft over velden en wegen. Evenwel — de zon klimt gestaag hooger en nadert onverbiddelijk het Lentepunt op den hemel-aequator, vanwaar zij op een hoogte van 38 graden triumfantelijk neerziet op den Winter, die aan de kim verdwijnt en dan maar al te dikwijls nog een laatsten grimmigen blik achterwaarts werpt....

De atmosferische tegenstellingen in de beruchte maand Maart werken thans door en het resultaat van deze meteorologische conflicten aanschouwen wij, geenszins verweende Noorderlingen, in de bekende Maartsche buien, die schier telkenjare in de voorjaarskentering boven onze hoofden losbarsten op een moment, dat wij de zoetste Lente-verwachtingen koesteren....

Om zich een juist denkbeeld te vormen van deze Maartsche buien, moet men bedenken, dat in het voorjaar de bovenste luchtlagen zeer koud zijn en dat tot in den voorzomer blijven. Als een kille herinnering aan zijn regime heeft de Winter ons deze koude luchtmassa's nagelaten en de zon wendt harerzijds al haar beschikbare warmte-energie aan om den verkleumden Noorderlingen een behaaglijk tegenwicht te bieden. Ziedaar de kern van het Maartsche probleem, van welks oplossing wij deze maand getuige kunnen zijn, wanneer althans de traditioneele Maartsche staart ouder gewoonte zijn meteorologische capriolen uitvoert.

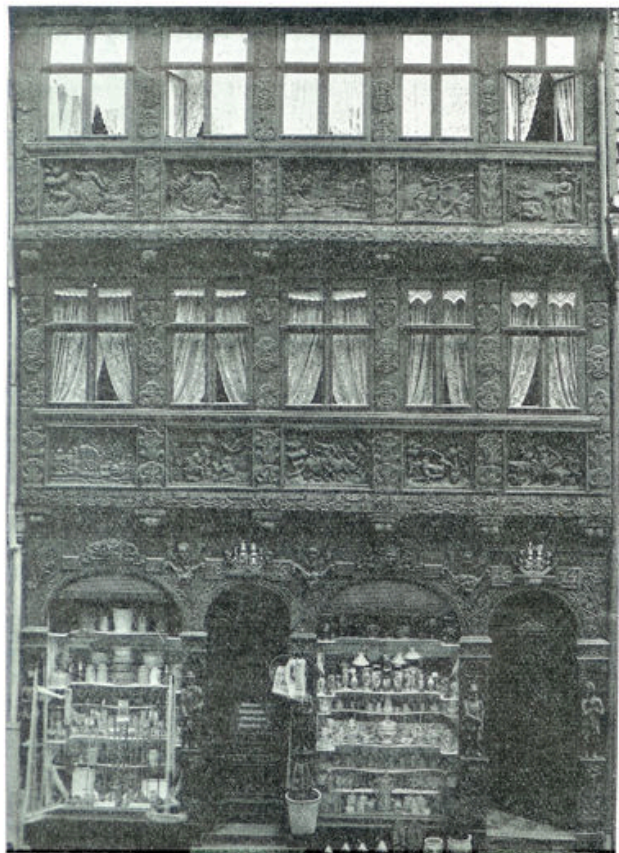
De zon verwarmt echter de bovenste luchtlagen niet direct, maar indirect; immers haar stralen boren wel door die lagen heen, maar deze middenstof ontvangt daardoor nog geen zonnwarmte; deze moet niet van boven, doch van — beneden komen. De aarde ontvangt de zonnwarmte in eerste instantie en staat deze af aan de onderste luchtlagen, die daardoor lichter worden en opstijgen, terwijl zij vervangen worden door de neerdalende koude luchtmassa's, die ons elke Lente-illusie weer benemen.... Het duurt geruimen tijd voordat het evenwicht hersteld is, en dat ophoudelijk opstijgen en neerdalen van warme en koude luchtlagen schijnt maar al te dikwijls een vicieuze cirkelgang....

De tweede factor, die het weertype in Maart zeer sterk beïnvloedt, is het toenemend aantal Noordenwinden, welke van hooge breedten koude, polaire luchtmassa's aanvoeren, om die als een kille beklemming te leggen over de landen, die op de Lente wachten....

Met de Noordenwinden gaat het van Nieuwjaar af steeds crescendo. Ze verdrijven de warmere luchtstromingen, die uit het zoele Zuiden tot ons komen, met het gevolg, dat het weer een wintersch karakter krijgt, dat zich a.h.w. zichtbaar afteekent in de scherpbelijnde cumulo-nimbus-wolken, kenbaar aan haar uitstulpende koppen, zwaar van snel opstijgende waterdamp — het schrikbeeld der Lente. Het zijn de wolkenvormen der atmosferische conflicten, die onverhoeds tot uitbarsting komen.

Vol verborgen dreiging komen ze aan den horizon opzetten om haar tot sneeuw of hagel bevroren waterdamp te ontlasten boven de landen, waarin het nieuwe, prille Lenteleven frisch ontluikt.

En toch zijn die grimmige cumulo-nimbus-wolken

Een met houtsnijwerk versierde gevel van een woning te Wernigerode uit het jaar 1674.